

L'IGNORANCIA

REVISTA CRÓNICA

ORGA Y XEREMIES D'UNA SOCIEDAT DE MALLORQUINS.

A Palma, cada número. . . . . 2 cèntims.
Fòra de Palma » . . . . . 2 1/2 »
Números atrassats » . . . . . 4 »

Sonará cada dissapte, si té vent a sa flauta.

S'envian es números a domicili, tant a dins Ciutat com a ses Viles, pagant per adelantat a s'Administració (Cadena de Cort n.º 11), 1 pesseta a conta de 16 números.

SES FÉSTES DE NADAL.

(CONTINUACIÓ.)

Y ara, lectors devòts, perque vejeu que l'amo 'n Bièl no tirá mala pedrada quant deya que l'amo de Son Banca, es séu gendre, anava de tres qui n'agafa quatre, guaytau un poquet dins un estudi de la vila, baix de traginada, sense cap finestra que béch en es carré; guaytauhi si podeu aguantat amb s'oló insoportable de fumassa de tabach y amb so tuf que dexa aná un quinqué de botiga tan brut y tan nègre com sa consciència de sèt ó vuyt homos qu'hey ha allá dedins, uns drets y altres asseguts a una taula cap baxos, pensativolos, y que desyara se pegan unes uyades que atravessan, acompanyades d'unes espèrges qu'amòllan entre y entre, que ni un Vicari el dia d'els Mòrts, y unes riyasses amb carretades de *tions, pusses y cañetes*, lo qual produeix una armonía que deixa amb un pam de boca a n'En Bañeta Verde, qu'es homo d'axò.

¿Veys aquell qu'amb sos colsos demunt sa taula, y es capell tay de cèyes, y ets uys que li espiretjan, y ses barres que li tramolan, y que per demunt sa séua llengua hey redòlan, sense fé gens de renou, un enfilay de llamps y de pèstes que bastarian per matá l'Europa y encendre la terra de *polo a polo*. Ydò aquest es l'amo de Son Banca; aquell que per no gastá, no vol festes y qu'ara amb un parey de camarades fan sa jugada de Nadal que tantes llágrimes còsta a tantes families. Veys aquell caramull de pessetes, duros d'òr y de plata, que de devant un passan devant s'altre: doblés qu'arregalá es trabay de molts de mesos y que molts d'ells representan privacions y sacrificis dignes de milló objècte y qu'haurian de serví per passá s'any, y qu'ara anirán a pará a quatre pillos convenguts amb sa consciència més gruxada qu'es toix d'Artá y que los fonderá amb divertiments y altres herbes que no cal anomená.

Amich auditòri: sempre he petit de descuydat, y, no 'u dich per alabarmè, crech qu'hey moriré. Deya axò perque no he pensat a *maparvos* l'amo de Son Banca conforme heu demanan ets adelantos y progressos de sa nòstra època: y, perque el pogueu conexe si l'encontrau, valt' aquí de *cuero entero*, y no 'l vuy comensá ni p'es cap, ni p'es pèus, que per aná com ets altres sempre hey som a temps.

Ell no es com sa gent de Son Palé, però no vos cregueu que sia cap *petrolista*, ni cap *revolucionari* des ròtjos, ni inimich de l'Iglesia, ni que malfam es séus ministres, però es pòble li diu es *Milà* per ses séues bones uncles.

Perteneix a una confraria molt estèsa dins Mallorca: s'hipocresia, es seputres emblanquinats per defòra, es llops amb pell d'auveya que Jesu-Christ duya tant amb venso.

Lo qu'es l'amo de Son Banca se té per un d'ets homos més condrets de baix de la capa de Deu: no ròba, ni mata, ni fa mal a ningú. Però si pòt dexá doblés amb interés a n'es vint y quatre, no los dexa a n'es vint y tres, encara que li digueu que sòls es permès a n'es sis. Ell es homo de barrines; y amb aquests dos principis qui no s'engaña no viu, y cadascú prega per ell y Deu per tots; engana bé y honestament a tots es qui pòt, però que no vol rès de ningú. Ha anat de plèts y de tribunals y amb ses séues bones y engiñoses mañes, comprant es Jutge y es missè contraris y amb falsos testimonis, ha fét fé uy a unes quantes families que pòden prende es camí del Hospici: però ell no es homo de dues cares y sempre va amb so còr demunt sa ma. Manetja dobleròts, y quant s'en tem qu'hey ha qualque encant, ja hey es, y fa de mòdo y manera que s'empeñorat romanga amb so dogal en es còll y a punt de durlé a penjá, prenguent per un preu honest, es dí, per la mitat de lo que val, s'objècte de ses peñores; y lo qu'es ell es homo qu'estima es germá prohisme y *tuticuantli*. Amb una paraula: no ley esgarraren gens en es nòm de *Milà*, perque vos assegur que n'ha enllestit

ferm d'añellets y de pollades, y n'ha fét de naufruitx: may falta a n'es sermó es diumenges y festes, paga un novenari, pareix un Sant en vida, etc., etc.

Amb tots aquests antecedents ja 'l podreu conexa bé a l'amo de Son Banca. Dins Mallorca n'hi ha molts, y no importa fé massa trasquelamena per trobarné a farfallons.

No pensava dirvos qu'a l'amo de Son Banca li agrada molt ferm, però d'amat, una *marilla*, un *burro*, un *monte*, una *banca*, y tot lo que fassa oloreta d'oros, copes, espases y bastos.

Ja l'heu vist dins aquell xibiu de quina manera s'en desfeya.

Es pròp de mitja nit: l'Iglesia está de gom en gom, y es fadrins esburbats s'arremolinan baix des fil de ses neules de sa Sibil-la, perque aquesta en acabá, lo tay, y les pugan havé totes.

S'atlòt d'En Tòni des molí tot engaumit amb aquell vestuari tan *desivoers*, espasa amb ma, puja dalt sa trona, y al punt tot resplandeix, perque refila sa veu més qu'un rossinòl y no se retgira gens en que fos devant tot lo mon junt.

En mitx d'un carré des principals des pòble hey ha un estòl d'homos que acaban de devallá d'una escaleta, y p'es crits y renou que fan parexan gats ó lòcos fermadós.

Escoltaulos una mica y vos treureu es gat des sach.

—Vòltros pagareu.

—Nòltros no volem pagá. No mos haguesseu féta aquesta pillada.

—Nòltros no hem féta cap pillada. Vòltros sou es pillos.

—A mí no 'm diu pillo un esturment com tú: que si no 'm das conta a Deu, amb una grapada....

—¿Que faries?

—Te rebatria demunt s'empedregat.

—¿Ca!

—¿Ca, has dit?

—Atlòts, ja mos veurem un altre dia. M'en vatx a matines, que ja deuen acabá.

—¿A matines!!! ¿Còm no han acabat fa trenta anys!

—Que no veys que no está bé barayarmós aquí es mitx.

—¿Y qu' está bé no volé pagá?
 —Homo, ja mos veurem.
 —Ja 'u veurem, vòl dí passetjet.
 —Sobre tot, m' en yatx à matines.
 —No vos moureu d' aquí abans que axò s' haja arreglat.
 —Bòn recent carretades de.... (exclamá un à la fi, per posá orde.) Fòra més rahons: si es dia de Sant Esteva à mitx dia no está tot arreglat, vos hi posareu sa má: y, señores, bona nit.
 —¿Y que farà aquest estrumbol?
 —Xaparté es cap abans d' anarsen à jaure.

—Mira, ell el te pòts. espasá à n' es mal de ventre.
 —Ydò, hala.

Y partexan, manco aquell que s' en va à matines, uns derrera ets altres, encesos còm una faya, enfadats més qu' un cabo de realistes, fènt unes potades; que ni un retgiment de cavalleria per demunt un empèdregat.

—Però à nòltros, lectors de L' IGNORANCIA, no mos convé gota que los pitjers derrera; que si hey havia rès de nòu, mos farian comparexe. Per axò lo milló serà dexarlos corre, que demà dematí després de *sa missa des gall*, un missatge de Son Banca que som afinat que los corria derrera, derrera, mos ho contarà tot pedres menudes: vuy dí, heu contarà à n' ets altres missatges y nòltros d' amagat l' escoltarem.

Si no me diguessen que no toch dins Mallorca vos contaria de qu' es dia de Nadal es sòl que per devés Son Palé era tan clá y hermós, per no veure Son Banca se posá un nigul devant; per paga amb so primé vistasso qu' hey pegá quant guaytava à n' es Llevant no destríà ni fumaral en es forn, ni porcella à punt de rostí, ni fraxura dalt es foch per berená; y seguí tot lo dia emboyrat y malalt.

L' amo arribá sa dematinada à Son Banca mal axamus y engroñat, y per tota arribada à sa madòna li doná un axabuch que fumava amb pipa, y tot porque li havia demanat si hey havia rès de nòu per la vila.

¡Ay madoneta! si vos sabesseu.... si vos sentisseu es missatges sa conversa que tenen, sortint de matines.

—¿Que no sabeu que succehí anit passada?

—¿Qu' hey hagué rès de nòu.

—L' amo de Son Catèllo, En Siòn de sa taverna, En Cop-piu, En Crestat y dos estèrns se barayaren; y per poch també va rèbre l' amo nòstro.

—¿Que mos dius?

—Lo que sentiú.

—¿Que n' hi ha cap de ferit?

—Es de Son Catèllo té una gunave-tada à sa cuixa que, valgalí es greix, ó sinó li arribava à s' òs. En Siòn de sa taverna té un ñeño en es clotell qu' hey pòden enfoñá es puñy à s' esquena, y

un' escarrinxada de més d' un forch que diuen si li baurá tocat es tèl de ses costelles. En Còp-piu té un bras fòra des lloch y una cèya que li penja. N' Aleix Crestat es es qui está més ferit, d' un uy no hey veurá pús; una galta la té tota capoletjada y un parey de costelles rompudes. Diuen qu' es dos estèrns están plens de còps blaus y de bravaròls y mitjos arrañonats.

—¿Sant Cristo de Manacò! ¡Mare de Deueta de Son Salvadó, assistiu à n' aquestes pòbres criatures!

Y durá una estona que tot eran exclamacions fins que sa criada resá un Pare-nòstro porque Deu assistís à n' es pòbres ferits per sa part més convenient y reblanis es còr des qui motivaren sa brega porque avorriissan es mal y fèssen bonda.

Y tornaren trempá axí còm segueix:

—Ets estèrns sempre s' en volen riure de tothom: tal vòlta....

—¿Que seria còsa que los volguessen saupá?....

—Sa téua coua. No hey ha més que sortian des joch. En Barrufeu, En Felet y jò anavam à *sa missa des gall* y vérem sèt ó vuyt homos que se gatiñavan fòrt ferm; però n' hi hagué un que no volia barayarsé perqu' havia d' aná à matines. ¿Sabeu qui era aquest? l' amo nòstro.

—¿Vòl dí que després d' havé jugat, anava à l' Iglesia?

—Ydò; axò es sa gent més xarèca.

—¿Y no se volgué barayá?

—No, deya qu' estava lleitx.

—Ja 'u crech, una persona tan respectable. ¿Y llavò?

—S' en anaren còm à dimònis à pegarsé quatre esclafits, y nòltros derrera, derrera. Quant arribaren à *baix des cos*,⁽¹⁾ En Cop-piu y En Crestat ja están afer-rats. Es de sa taverna y es de Son Catèllo s' hi arramban per departirlos y un estèrn amb un bòn codol enteferra mansiula à n' En Siòn devés es clotell: aquest se gira, l' esbrahona, y *pataplum* el tira en terra: aquell quant se veu perdut, axí còm poguè, trèu un guinavet y ley anava à clavá baix d' una espalla, rèb una sambatuda, s' arma resquilla y obri à n' En Siòn un tay de més d' un forch devòra s' espinada. S' altre estèrn vejent son companó devall, se tira demunt es de sa taverna, y es de Son Catèllo s' hi aborda y li fé pegá una tomversa que no sé còm no l' esbordellá; s' estèrn se trèu un puñal que duya amagat dins una vayna y escarrinxá sa cuixa à l' amo que totduna s' en tem, li péga grapada à s' arma, y el mata si no fos estat que vengueren un parey d' homos y los despartiren.

Acabará.

JORDI DES RECÓ.

(1) *Baix des cos*, à Manacò, es lo mateix que à Ciutat à sa murada, es dí, es *reñidero* de ses criatures.

UN GALLISTA.

Vuy reformá-mon gallinè
 Perque ara reynan-estils molts nòus.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Veritat es-que ses gallines
 Fan un menjá-molt delicat,
 Que no té pèls,-ni fils, ni espines,
 Ni es gens couent,-ni gens salat;
 Però ja 'n tench-per mon mesté
 D' arrendaments,-censals y aldús.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Si 'vuy en dia-ets òus son fruyta
 Qu' agradan molt,-frits ò estrellats,
 Bollits, manats,-ò fèts en truyta
 O en salses varies,-ò bé torrats,
 També 't sé dí-que s' es mesté
 Coneixe y sèbre-es còm los còus.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Si al cas me deys-que ses gallines
 Son ses criades-des confités,
 Perqu' à n' es dols-de golosines
 Ets òus ja may-hey son demés,
 Jò vos diré-qu' es cèrt també
 Qu' à n' es ventrey-mòuen renòus.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Si qualche ñiyeh-rahons enflòca
 Per sa que pòn-un òu per dia
 O per aquella-que se fa llòca
 Y carn à s' òlla-semple estalvia,
 Jò respondré:-¿Que 'n gast qu' n té. ▶
 Dins es sarró-fan nòsa es sòus.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Un gall, dos galls-ben cantadó.
 Un altre gall-barayadís.
 Quatre d' ingleses,-ò cinch, ò sis
 Y que se pegan-¡ay qu' es d' hermós!
 Més gòitx me donan-que veure fé
 Un bònns tancats-de valents bònns.
Muyran ses polles-que fan bònns òus
Viscan es galls-que cantan bé.

Donaumè galls-de cresta alsada,
 Bòna pitrera,-llarchs esparons,
 Coua redona-enrevisclada,
 Ales de còrp-y bònns barbòns;
 Que se fan amos-des gallinè
 Quant dalt la parra-hey ha renòus.
Muyran ses polles-que fan molts d' òus
Y es galls que viscan-si cantan bé.

PEP D' AUBEÑA.

ELS REYS.

Avuy vòlem aná à una vila molt arreconada de Mallorca que se diu Son Sér-
 vera.

Ja hey arribam. Ja veym de demunt.

es còll que sa séua parròquia té sa vòlta tan baixa de paladà còm la tenia ara fa cent anys, maldament hajan conversat moltes vegades d'alsarla cap amunt y de fé l'Iglesia més gran. És projecte d'òbres que fèren fé es estat fum de formatjada y s'es convertit amb pintura.

Lo mateix qu'es projecte d'una Sala nòva de s'Ajuntament que se va convertí en mudá de casa.

En quant à millores no n'hi trobam cap; però en quant à divertiments ni n'trobam de bons.

A n'aquesta vila no s'conexian es couets. Ara ja n'hi ha que'n fabrican de bons y qu'anaren molt bé el dia d'els Reys que los estrenaren.

Aquests dos industrials des mateix pòble, encara que fos sa primera vegada que los fèyan los varen sortí de lo milló. Y en tant es axí que n'amollaren un dins una cuyna ahont hey havia gent reunida y va fé tal estruendo qu'apagá es quinqué y tots romangueren à les fosques. Valga que no ferí cap uy y que no hey va havé cap tòrt qu'hagués de dí: «Bòna nit pera sempre» còm succehí una vegada à Ciutat.

Sa fèsta d'els Reys va essé bona, molt bona. Figura vos que à la una des decapvespre aquell campaná que ténen sense acabá, que pareix una torre esmotxada, comensá à repicá amb tota sa séua fòrsa perque els reys ja entravan dins la vila, acompanyats de molts de personatges de sa séua comitiva. N'hi havia un que feya riure molt, perque còm à bon vassall del Rey Herodes tenia es còll curt y ses cames llargues y sabia fé es séu papé.

Els reys Gaspa, Melsion y Baltasá, no vos dich rès; si'n duyan de còses demunt es séus reals vestits; endiumenjats per unes quantes jovenetes des mateix pòble que son millós per reynes que per serverines. Jò al manco, si elles volguessen essé reynes, no faria cás de tornarlos es jornal y sa molestia que se prengueran, y les vestiria de cap à pèus amb lo milló que tengué. Jò vos asseguro que si el Rey Melsion encara que mòro va sortí còm una pintura, de ses precioses mans de sa qui'l va arreglá; ella sortiria de ses méues còm una Santa, perque no solament li posaría corona de reyna sinó que li faria un tabernacle perque ningú li arribás.

Bò es que ses atlòtes y es joves se deverteixan bé y honestament, però hò es també que es véys y homos d'edat pensen en fé aquelles millores que reclama es pòble, y procuran qu'es consums no surtin tan fexuchs p'es pares de familia; y atengan no sòls à sa diversió sinó també à sa comoditat y ben está d'una vila qu'encara no sab que son fanals, ni serenos. maldament tenga ja fabricants de couets.

UN TORRÉ DE CAÑAMEL.

EPIGRAMAS FILOLOGICHS.

¿Em veys tant magre y tant sech,
Més pòbre qu'un frare líech,
Y quand vos deman p'es béch,
Em deys si beg ò no beg?

¿Y qui es que ví no heu
De poch ò de molt de preu?
Però à veure si may m'heu
Vist qu'escorxás es méu mèn.

Si no arriba à penitent,
Y per cada manament
Que romp En Mateu Fidéu
O de deute amb Déu contrèu,
Quand venga es darrer moment
Bé podrá exclamá la gent:
Ja ha mestèr bon jubiléu
En Mateu qu'à Déu deù deù.

Va sempre tot plè de seu
Y de seu fa sempre oló
En ven y en compra, y zereureu
Qu'el me fèren Retgidó?
Y ara s'bons dias de gala
Sèu en es banch de La Sèu,
Y en es sillons de La Sala
Amb tot es séu seu hey sèu.

S'atlòta per qui't desvetlas
Ha dit qu'un d'es vestits nòus,
Que s'ha fét per sas revetlas,
Val nòa quarteras de metlas,
Y per mí no val nòa nòus.

Trent' anys farà l'any qui vé
Qu'erau reyna de sas módas:
Jermaneta, el mon fa ròdas,
Y tants de fums no están bé.
De vos el mon ja 'n té pròu,
Y eus ha pegat bateollada
Que si per duro heu passada
Ara ja no sou ni sòu.

EL SEN TIÀ D'ALARÓ.

DEU DONA FAVES Á QUI NO TÉ CAIXALS.

No fa molt de temps que va succehí qu'un enamorat qu'era un poch estrambòtich, digué à sa séua atlòta:

—Mira; quant sia casat amb tú no voldré que tòques es piano, que cantes, ni escrigues versos, ni rès de tot axò.

—¿Y perque? (li preguntá ella.)

—Perque tú sabs molt bé que jò ne entench de música, ni de poesia; y per consiguent si t'ocupasses amb aquestes còses sòls daries gust à n'ets altres y no m'agradaria.

—¡Oh, Deu méu! y qu'ets....

—Som axí còm som, (li interrompí tot furiós.) Que vòls que't diga, tròb qu'à una mare de familia tot axò li es demés, y no m'agrada que ses dónes sápien escriure tant; axò es hò p'ets homos.

S'atlòta, que per lo qu'ell deya no devia tení cap pèl de tonta, el se mirá molt sèria y des cap d'un rato li va entimá aquesta:

—Sense es devers olvidá
D'una espòsa ò d'una mare
Puch escriure y puch cantá
Y es temps me sobrará encare.
Tú dius que me vòls privá
Qu'escriga ò cant una glòsa,
Y aquesta ditxa que gòsa
Es méu còr, ley vòls robá....
Si d'amich et don sa má
Ja may la't daré d'espòsa.

—¿Y que vòls dí amb axò? (li preguntá s'enamorat.)

—Que de ca-méua es portal
May més el torces passá
Y quant te vulgues casá
Sa dóna vés à cereá
Des terme de sa Marjal.

Quant es jove vé que sa còsa anava formal procurava compondrerhó, però no hey va havé remey; desde aquell dia quedaren barayats, y lo qu'es per part d'ella no hey ha esperansa de composura.

¡Quants n'hi ha que preferirian una atlòta instruhida y ben educada à una tonta y orgullosa que solament s'ocupa des figurins y de compondrersé tot lo sant dia.

Però s'adagi ja'u diu: *Deu dona faves à qui no té caixals.*

SA TIA LLESTA.

XEREMIADES.

Pareix que s'Ensanche de Palma proposat per sa comissió mixta y per unanimitat, ha estat negat. Y axò que no l'projectava més que per aquells punts y llochs ahont sa naturalesa de ses còses ja'l té comensat de fét, amb moltes casses que no tenen ses condicions que deurian.

Suplicam à sa comissió que fassa presents ses rahons que tengué per señarló axí còm el té señat, à fi de que se veja clara sa necessitat que té Palma d'axamplarsé.

**

Hem rebut una atenta invitació p'es balls de máscara des *Conservatòri* que mos ha feta es president de sa comissió D. Maciá Mascaró y Albertí. Li aghim aquest obsèqui y desitjam à tots ells lluhiment y concurrència.

**

Devés coranta son ja es caserios que hey ha pròp de Palma y fòra de ses murades. Tots ells reunexen ses sigüents condicions: carrés estrets; fatxades sense gust; fosca completa en sa nit; rès d'empedrats; molts de carrerons que no

